

Gezond en actief in Súdwest-Fryslân

Integraal plan van aanpak voor de Brede
regeling Sport en bewegen, gezondheids-
bevordering, cultuurparticipatie en de
sociale basis 2023 - 2026

Inhoudsopgave

1. Voorwoord Marianne Poelman	3
2. Rapport in het kort	3
3. Inleiding	4
4. Wat zijn de ambities van Súdwest-Fryslân?	5
5. Waar staan we nu?	5
5.1 Nota Gezondheid 2022 - 2026	7
5.2 Lokale Inclusie Agenda	8
5.3 Sportakkoord	8
5.4 Brede regeling Combinatiefuncties	9
5.5 Cultuur- en Sportbeleid	9
6. Hoe werken we?	11
7. Gezondheidsachterstanden terugdringen/verkleinen	11
8. Gezonde en fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten	16
9. Een gezonde leefstijl	18
10. Versterken van sociale basis	20
11. Versterken van de mentale Gezondheid	24
12. Vitaal ouder worden	25
13. Bijlagen	26

Voorwoord | Marianne Poelman

Gezondheid is een kostbaar goed dat ons allemaal aangaat, en het is onze taak als gemeente om te zorgen voor de gezondheid en het welzijn van al onze inwoners.

De afgelopen jaren hebben we gezien dat gezondheid veel verder gaat dan alleen medische zorg. Het gaat over het creëren van een omgeving waarin mensen de kans krijgen om hun volledige potentieel te bereiken en zich optimaal te voelen. Het gaat over het versterken van veerkracht, het bieden van kansen voor persoonlijke groei en het creëren van een samenleving waarin iedereen meetelt.

Als wethouder Publieke Gezondheid ben ik vastbesloten om samen te werken aan een gezondere samenleving. We zullen blijven investeren in preventieve maatregelen, zoals gezonde voeding, lichaamsbeweging en toegang tot gezondheidszorg voor iedereen. We zullen samenwerken met lokale aanbieders, scholen en andere partners om programma's en initiatieven te ontwikkelen die de gezondheid en het welzijn van onze inwoners bevorderen.

Daarnaast willen we de bewustwording vergroten over de invloed van onze omgeving op onze gezondheid. Dit betekent dat we ons inzetten voor een schone en veilige leefomgeving, duurzaamheid en het bevorderen dat de gezonde keuze de gemakkelijkste keuzes worden.

Maar we kunnen dit niet alleen. Samen met onze inwoners en partners kunnen we een verschil maken en onze gemeente tot een gezondere en gelukkigere plek maken om te leven.

Met een vriendelijke groet,

Marianne Poelman
Wethouder Publieke Gezondheid
Gemeente Súdwest-Fryslân

2. Rapport in het kort

In 2023 is landelijk het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) gesloten. De doelen van het GALA zijn ontleend aan het Nationaal Preventieakkoord en de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020 - 2024. Deze zijn bij ons geborgd in de nota Gezondheid 2022 - 2026.

Door het aanvragen van bij het GALA behorende middelen, committeren wij ons aan de resultaten en acties die hierin beschreven staan. Hoe we dat doen, staat beschreven in dit plan van aanpak Gezond en Actief in Súdwest-Fryslân. Omdat we niet op nul beginnen, is dit plan is een aanvulling op de nota Gezondheid 2022 - 2026 (bijlage 1).

In dit integrale plan van aanpak krijgt de lezer inzicht in waar we staan in Súdwest-Fryslân op het gebied van gezondheid en preventie, hoe we hieraan werken en wat we hiervoor gaan doen vanuit de Brede SPUK regeling. Bij de indeling hebben we ons gehouden aan de volgorde van de thema's die ook in het GALA zijn beschreven. Doordat de thema's veel ontwikkelingen en andere beleids-thema's raken is het een breed plan geworden dat op verschillende niveaus is geschreven.

3. Inleiding

Aanleiding

Verschuiving naar preventie en gezondheid

De vraag naar zorg in Nederland groeit en zorgkosten stijgen. Voor de houdbaarheid en toegankelijkheid van zorg en ondersteuning, is een meer preventieve manier van denken en werken noodzakelijk. Het Gezond en Actief Leven Akkoord (hierna: GALA) is een landelijk akkoord waarin de rijksoverheid, gemeenten en zorgverzekeraars afspraken hebben gemaakt over hoe het preventief gezondheidsbeleid kan worden versterkt en duurzaam kan worden geborgd. Sportakkoord II is een vervolg op het huidige Sportakkoord, waarin lokale samenwerking een centraal thema is. Aan het GALA en het Sportakkoord II is een brede SPUK verbonden, gericht op het ontwikkelen van een samenhangende lokale aanpak op het gebied van gezondheid, sport en bewegen, cultuur én sociale basis.

Het bevorderen van gezondheid is een breed maatschappelijk vraagstuk

In vergelijking met mensen met een laag inkomen en laag opleidingsniveau, leven mensen met een hoog inkomen en hoog opleidingsniveau gemiddeld genomen niet alleen zes jaar langer, maar ook vijftien jaar langer in goede gezondheid. Gezondheidsverschillen ontstaan niet alleen door individuele leefstijlfactoren. Sociaaleconomische factoren zoals voldoende bestaanszekerheid, het volwaardig kunnen participeren in de samenleving, het beschikken over een sociaal netwerk, een prettige fysieke leefomgeving en voldoende toegang tot passende zorg en ondersteuning spelen een grote rol bij de mate van gezondheid en veerkracht die mensen ervaren.

Een integraal plan van aanpak zorgt voor meer samenhang in ons gezondheidsbeleid

Met een integraal plan van aanpak voor GALA en in het Sportakkoord II maken we concrete samenhangende afspraken over en door alle gemeentelijke beleidsterreinen heen, gericht op gezondheidsbevordering van inwoners binnen de gemeente. Voor het ontwikkelen van integraal beleid werken verschillende organisaties uit het sociaal en medisch domein, zowel op lokaal als regionaal niveau, samen aan preventie en gezondheid.

Zo ontstaat er een veel meer integraal preventief beleid in onze gemeente. Door op onderdelen waar dat meerwaarde heeft over gemeentelijke grenzen heen te werken, ontstaat ook regionaal een meer integrale preventieve aanpak. We monitoren en evalueren de afspraken in dit plan, zodat ieder jaar inzicht ontstaat in de (tussentijdse) resultaten en zo nodig kan worden bijgestuurd.

Het integraal plan van aanpak raakt aan lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen

Het integrale plan van aanpak heeft meerdere verbindingen met andere kaders en raakt andere ontwikkelingen. Zo is er een directe verbinding met de gemeentelijke nota Gezondheid. Het integraal plan van aanpak raakt ook aan andere ontwikkelingen binnen en buiten gemeente Súdwest-Fryslân. Zo raakt het direct aan het Integraal Zorgakkoord (IZA), waarvoor organisaties in de zorg eind 2022 een akkoord hebben gesloten. Het IZA heeft als doel de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar te houden. Ook raakt het de ontwikkelingen waarin organisaties binnen onze gemeente samenwerken aan een gezonde gemeente. Dit doen we door de zorg en welzijn voor inwoners te verbeteren, dichtbij huis te organiseren en voor iedereen toegankelijk en betaalbaar te houden. Een andere ontwikkeling binnen de context van het integrale preventie- en gezondheidsbeleid, is de visie 2040.

4. Wat zijn de ambities van Súdwest-Fryslân?

Súdwest-Fryslân; de grootste gemeente van Nederland. Negentig duizend inwoners, 6 steden en 83 dorpen en een prachtig weids landschap met veel water en veel verschillende voorzieningen. In Fryslân zijn de mensen gelukkiger dan in de rest van Nederland. Inwoners in Súdwest-Fryslân leven samen, werken samen en willen samen stappen vooruit zetten.

Een gemeente met een veelzijdige cultuur en een prachtig landschap waar onze inwoners en bezoekers dagelijks van kunnen genieten. Waarin onze vele agrariërs, vrijetijdsondernemers een boterham verdienen. Een gemeente die verbonden en gevormd is door het water. Een gemeente die zijn gastvrijheid toont voor mensen die een veilig heen komen zoeken. Daar zijn we oprecht trots op!

De ambities voor Súdwest-Fryslân voor de collegeperiode 2022-2026 zijn: veerkrachtige kernen en vitaal landschap, positieve gezondheid en organisatie en dienstverlening. Ons goud is het DNA van de inwoners: met elkaar, initiatiefrijk en altijd op zoek naar de goede balans met ons landschap. Iedereen doet mee is het uitgangspunt. Een plek voor de jonge en oudere generatie, een plek waarin iedereen gelijke kansen krijgt om gelukkig en gezond te zijn. Dat is het kompas voor komende jaren: Het geluk en de positieve gezondheid van onze inwoners!

De komende vier jaar wordt ingezet op het op orde brengen van de basis voor iedere inwoner:

- voldoende inkomen om gezonde keuzes te maken;
- een betaalbaar huis;
- een groene en gezonde leefomgeving;
- voldoende kansen voor alle inwoners om mee te doen aan de mienskip.

De ambities uit het coalitieakkoord vormen de basis van de programma's die op dit moment worden ontwikkeld en vervolgens worden uitgevoerd. Hiervan zijn twee programma's nauw verwant aan de uitvoering van het integraal plan van aanpak dat voor u ligt. Dit zijn de programma's Iedereen doet mee en Ontmoeten en dichtbij.

Sustainable Development Goals

Súdwest-Fryslân is een SDG (Sustainable Development Goals, ook wel duurzame ontwikkeldoelen) gemeente. Dit betekent dat we een wereldwijde ambitie ondersteunen om een einde te maken aan extreme armoede, (gender)ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering.

5. Waar staan we?

De afgelopen jaren hebben we ons in Sudwest-Fryslân, samen met alle partners, ingezet voor een gezonde gemeente. We beginnen dus niet vanaf nul. Hieronder schetsen we allereerst de uitgangssituatie in de gemeente, waarin we ingaan op het gezondheidsbeeld van onze gemeente. Vervolgens geven we op hoofdlijnen aan welk beleid en plannen er al zijn rond de thema's van de brede SPUK.

Maatschappelijk opgaven

Demografische veranderingen

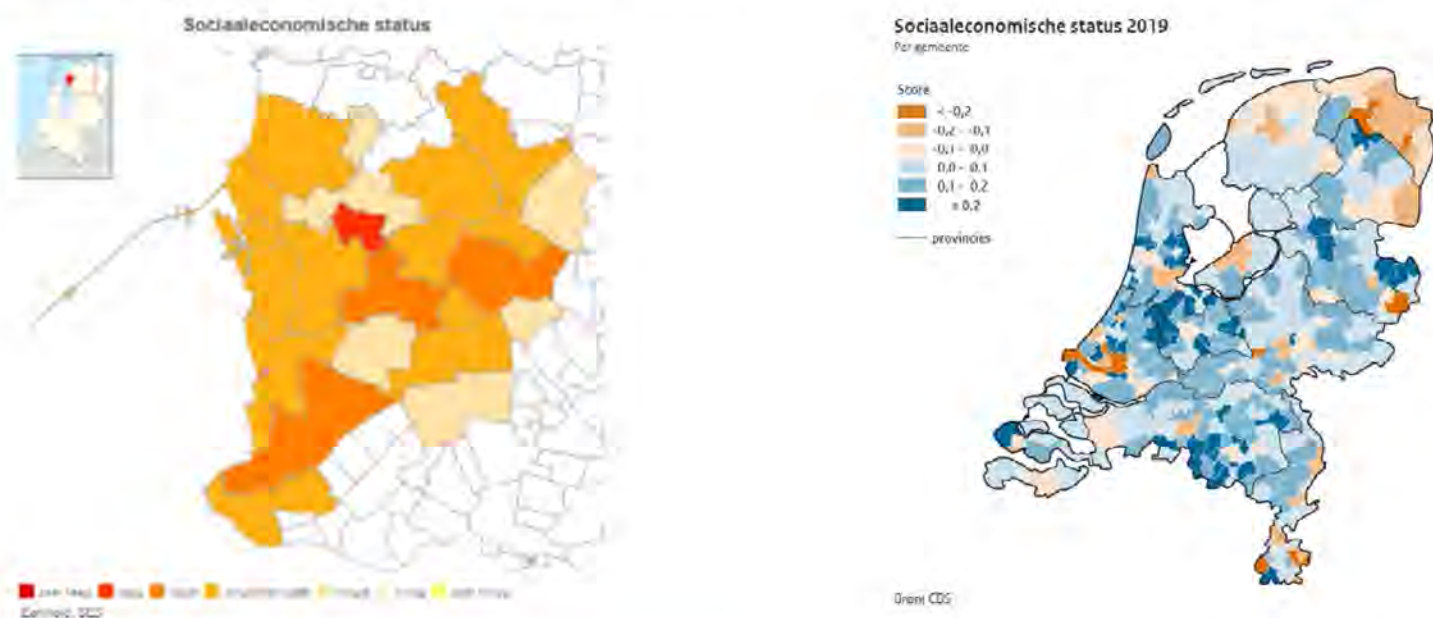
Súdwest-Fryslân heeft net als het landelijke beeld ook te maken met demografische veranderingen. Ontgroening (relatief minder jongeren) en vergrijzing (relatief meer ouderen) zijn samen met een geleidelijke bevolkingsdaling en een afnemende huishoudensgroei, structurele trends waar Súdwest-Fryslân al langere tijd mee te maken heeft. Deze ontwikkelingen zorgen er bijvoorbeeld voor dat basisscholen moeten sluiten, dat de vraag naar woningen verandert, het gebruik van zorgvoorzieningen stijgt en dat het voor bedrijven in bepaalde sectoren lastig is om (goed gekwalificeerd) personeel te vinden.

Verandering in arbeidsmarkt

Ook in onze regio verandert de arbeidsmarkt. Banen verdwijnen, terwijl andere verschijnen. En ook de inhoud van het werk verandert. Daarom is het belangrijk om scherp te zijn op het juiste werk voor iedereen, voor werknemers én werkgevers, voor kleine én grote ondernemers. Wij geloven in een arbeidsmarkt waar voor iedereen een passende plek is. Samen met de andere Friese gemeenten en partners is [het programma Fryslân werkt](#) opgezet. Hiermee richten we ons op een inclusieve arbeidsmarkt, waarin elk talent telt. Vanuit sociaal én economisch perspectief. De maatschappij en de arbeidsmarkt functioneren het best als zoveel mogelijk mensen met werk daaraan deelnemen. Daarom is onze ambitie om de inwoners van Friesland meer zekerheid te bieden op een duurzame arbeidsloopbaan en werkgevers te voorzien van voldoende gekwalificeerd personeel.

Terugdringen gezondheidsachterstanden

De gemiddelde sociaal economische status (SES) in Súdwest-Fryslân is gemiddeld gelijk tot iets lager ten opzichte van het gemiddelde van Nederland. Het valt op dat in onze gemeente geen gebieden zijn waar extreem veel mensen wonen met een hoge of extreem lage SES. Over het algemeen wonen mensen met gezondheidsachterstanden verspreid over de gemeente. Daarom is het moeilijk om hen als groep te bereiken. Dit kunnen we alleen maar als we samenwerken en differentiëren. Zo wordt de kanselijkheid op het bereiken van een goede gezondheid voor iedereen vergroot: verschil maken om de gelijkheid te vergroten.

Gezondheid op alle beleidsterreinen (Health in all policies)

Het bevorderen en beschermen van de gezondheid van de inwoners en voorkomen en verkleinen van gezondheidsverschillen staat al decennia lang hoog op onze gemeentelijke politieke agenda. Er zijn meerdere beleidsdomeinen die bijdragen aan deze ambitie. Zoals armoede- en minimabeleid, omgevingsbeleid en inclusiebeleid, maar ook cultuur- en sportbeleid en woonbeleid. Samenwerken tussen deze domeinen is van belang. We zetten voortdurend in om deze samenwerking te verstevigen. Dit ondersteunt de beweging naar voren, van reactief naar proactief. Er zijn meerdere beleidsnotities die bijdragen aan de gemeentelijke ambities en dus aan de doelen van het GALA en Sportakkoord II. Deze nota's worden hierna kort genoemd.

5.1 Nota Gezondheid 2022 - 2026

Momenteel zijn we halverwege de uitvoering van de nota Gezondheid 2022-2026 'Samen Doen, samen gezond'. Deze nota is op 3 februari 2022 vastgesteld door de gemeenteraad. De nota Gezondheid 2022-2026 is gebaseerd op de landelijke nota Gezondheid 2020-2024 en een doorontwikkeling van de eerdere lokale nota's Gezondheid. Súdwest-Fryslân was één van de GIDS-gemeenten¹. Mede hierdoor hebben we een stevige basis voor het gezondheidsbeleid.

De nota Gezondheid 2022-2026 is verdeeld in vier onderwerpen:

1. Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving.
2. Gezondheidsachterstanden verkleinen.
3. Gezonde en gelukkige jongeren.
4. Vitaal ouder worden.

De ambities in de nota Gezondheid 2022-2026 hebben een overlap met de ambities uit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Het GALA biedt ons de kans om nog meer in te zetten op preventie, zodat we nog beter de stap naar voren kunnen maken, van reactief naar proactief.

	Thema GALA		Thema Nota Gezondheid
1	Terugdringen gezondheidsachterstanden en Kansrijke Start	1	Gezondheidsachterstanden verkleinen
2	Gezonde fysieke leefomgeving	2	Gezondheid in de fysieke en sociale omgeving
3	Versterken van de sociale basis	3 + 4	Gezond en gelukkige jongeren + Vitaal oud Worden
4	Een gezonde leefstijl	1	Gezondheidsachterstanden verkleinen
5	Versterken van mentale weerbaarheid en gezondheid	3	Gezonde en gelukkige jongeren
6	Vitaal ouder worden	4	Vitaal oud worden

Vergelijking 1: GALA en nota Gezondheid

¹ GIDS staat voor Gezond in de Stad. Van 2014 tot en met 2022 kregen een aantal gemeenten extra middelen via een decentralisatie en ondersteuning van kennisinstituut Pharos om gezondheidsachterstanden te verminderen.

5.2 Lokale Inclusie Agenda

Súdwest-Fryslân wil een inclusieve gemeente zijn. De Lokale Inclusie Agenda (LIA), is in mei 2023 door de raad vastgesteld, en richt zich op toegankelijkheid, anti-discriminatie en regenboogbeleid. Belangrijke waarden zijn: erbij horen, je gezien, gehoord en welkom voelen, jezelf kunnen zijn. Dat iedereen zich (h)erkend, geaccepteerd en gewaardeerd voelt als individu.

Binnen het GALA wordt het VN-verdrag Handicap expliciet benoemd met de daarbij horende Lokale Inclusie Agenda. In combinatie met de Social Development Goals, waarin gender gelijkheid en ongelijkheid verminderen belangrijke goals zijn, is de LIA een 'rode draad document' die in de verschillende thema's van dit plan terug komen:

- Terugdringen gezondheidsachterstanden
- Gezonde en fysieke leefomgeving
- Versterken sociale basis
- Versterken mentale gezondheid
- Vitaal ouder worden

Gedachte: iedereen heeft voordeel van dezelfde hulp. Iedereen wordt gelijk behandeld. Toch werkt dit niet voor iedereen. De persoon rechts kan nog steeds niets zien.

Gedachte: mensen hebben verschillende vormen van hulp nodig om gelijke toegang te kunnen hebben of om mee te kunnen doen. Andere mensen kunnen de (extra) hulp zien. Dit kan ervoor zorgen dat mensen zich verschillend voelen. Ze kunnen het gevoel hebben er niet bij te horen.

Gedachte: dit is inclusie! De oorzaak van de ongelijkheid wordt weggenomen. Hierdoor wordt iedereen gelijk behandeld, kan iedereen meedoen én voelt iedereen zich van waarde.

Iedereen moet mee kunnen doen!

5.3 Sportakkoord

In 2020 hebben we in navolging van het Nationaal Sportakkoord een lokaal Sportakkoord opgesteld. 'Súdwest-Fryslân beweegt, samen doen, samen bewegen, samen gezond'. Samen zijn we de afgelopen vier jaar in beweging gekomen om het lokaal sportakkoord 'Súdwest-Fryslân beweegt' op te stellen en uit te voeren. Door het sportakkoord zijn er veel verschillende projecten gestart en geborgd bij verenigingen, sportaanbieders, onderwijs of zorgpartijen.

Nu is het tijd om een vervolg te geven aan het sportakkoord, want sport versterkt! Naar aanleiding van het nieuwe landelijke Hoofdlijnen Sportakkoord II 2023-2026 heeft een herijking plaatsgevonden van het lokaal sportakkoord in Súdwest-Fryslân. De herijking Súdwest-Fryslân sport versterkt, wordt nader uitgewerkt door een kernteam en verschillende partners (zie bijlage Herijking Sport Akkoord Súdwest-Fryslân Sport Versterkt).

Het Sportakkoord wordt via de onderdeel 1 van de Brede Spuk ingezet om diverse doelen te behalen, hiervoor zijn een aantal ambities in het Sportakkoord II vastgesteld.

5.4 Brede regeling Combinatiefuncties

Met de inzet van combinatiefunctionarissen op sport en cultuur draagt de gemeente Súdwest-Fryslân bij aan het versterken van het sport- en beweegaanbod en het aanbod voor cultuureducatie en -participatie. Hierdoor raken meer mensen, jong en oud, actief betrokken bij en nemen meer mensen deel aan sport, bewegen en cultuur. Ze worden daarmee gezonder, actiever en fitter. Door cultuureducatie- en participatie worden kennis, inzicht en vaardigheden vergroot en komen mensen samen. Combinatiefunctionarissen zijn verbinders tussen de tussen verschillende domeinen (o.a. sport, cultuur, zorg, welzijn en onderwijs).

Het bewegsteam, bestaande uit twaalf bewegcoaches, voeren voor een deel het gemeentelijk sportbeleid uit als het gaat om mensen in beweging te brengen, verenigingen te ondersteunen en bij te dragen aan een prettigere leefomgeving. Vier cultuurcoaches voeren voor een deel het cultuurbeleid uit, waarbij de missie is creativiteit en verbeeldingskracht te stimuleren bij jong en oud door het aanbieden van gevarieerde kunst en cultuur activiteiten op school, in de vrije tijd en in dorpen en wijken.

De Brede Regeling Combinatiefuncties wordt via onderdeel 2 van de Brede Spuk ingezet om diverse doelen te halen.

5.5 Cultuur- en Sportbeleid

Cultuurbeleid

Súdwest-Fryslân is rijk aan kunst, cultuur en erfgoed en bruist van de culturele activiteiten. We hebben prachtige professionele instellingen, maar ook de kracht van culturele verenigingen en vrijwilligersorganisaties draagt bij aan de leefbaarheid in de kernen. Cultuur brengt plezier en ontspanning en draagt bij aan gelukkige en weerbare inwoners. Cultuur is een belangrijk onderdeel van de leefbaarheid en sociale cohesie. We zetten cultuur in als middel bij het bevorderen van positieve gezondheid en meedoen. Door deelname aan culturele activiteiten ervaren onze inwoners plezier en leren (nieuwe) vaardigheden. Iedereen moet gelijke kansen hebben om cultuur te beleven. Kunst en cultuur heeft een positieve invloed op hoe inwoners en ook toeristen genieten in en van onze gemeente en daarmee bevorderen we een positief vestigingsklimaat.

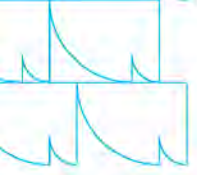
Momenteel wordt gewerkt aan nieuw cultuurbeleid. De speerpunten in dit beleid zijn: een divers cultuuraanbod en spreiding daarvan, iedereen doet mee, cultuureducatie is bereikbaar voor iedereen en verankerd in het onderwijs en instellingen, organisaties en inwoners werken samen aan cultuur.

Sport en beweg beleid

Sport en bewegen is belangrijk in onze gemeente. Inwoners worden er gelukkig van, ze zijn actief en worden gezond ouder. Sport zorgt ook voor verbinding. Door elkaar te ontmoeten bij een vereniging of buiten op speelvelden of in parken, om samen in beweging te komen. Sportvoorzieningen en verenigingen zorgen voor een omgeving waar wat te beleven is, voor inwoners en bezoekers. Sport en bewegen is plezier hebben. We vinden het belangrijk dat iedereen gelijke kansen moet krijgen om te kunnen sporten en bewegen, ook kwetsbare doelgroepen. Daarnaast wordt ingezet op toekomstbestendige en duurzame accommodaties.

Momenteel wordt gewerkt aan nieuw sportbeleid, de speerpunten in dit beleid zijn; iedereen in beweging, duurzame, toekomstbestendige en veilige sportomgeving en de waarde van sport versterken. Vanuit de Nota Bewegen in Openbare Ruimte wordt ingezet op het toegankelijk maken van sporten, bewegen en spelen in de openbare ruimte. Zodat iedereen in beweging kan komen.

Cultuur en Sport hebben eigen activiteiten en doelen, maar worden ook als middel in gezet om bij te dragen aan het verbeteren van maatschappelijke uitdagingen. Veel onderdelen van het GALA hebben dan ook verbinding met cultuur en sport.

5.6 Schulden en armoedebeleid

Momenteel wordt gewerkt aan een nieuw beleidskader voor het Schulden en Armoede beleid. Dit beleid is zowel preventief als curatief. Dit beleid is vanuit de brede benadering opgesteld. Samen met onze ketenpartners geven we uitvoering aan dit beleid. We leggen dit plan voor aan de WMO-adviesraad en cliëntenraad. Ook zijn zij betrokken bij de monitoring. Hierdoor ontstaan een plan dat bottom-up is opgesteld en past bij onze inwoners.

Samen willen we de volgende doelen behalen:

- Huishoudens beschikken over voldoende inkomen om gezonde keuzes te maken.
- Duurzame integrale oplossingen die voorkomen dat inwoners/huishoudens wederom armoede ervaren.
- Speciale aandacht voor het bereiken van kwetsbare huishoudens.
- Inwoners en ondernemers met financiële problemen worden op basis van integraal en interdisciplinair maatwerk ondersteund naar financiële (zelf)redzaamheid. Hierbij geldt het principe van zo extensief als mogelijk en zo intensief als noodzakelijk.
- In de loop 2024 is er een integraal werkproces voor zowel de ondernemers als voor particulieren.
- Per ultimo 2024 zijn er nadere samenwerkingsafspraken gemaakt met bewindvoerders over de in- door- en uitstroom van cliënten waarvan de bewindvoering wordt betaald vanuit de bijzondere bijstand.

5.7 Omgevingsvisie

Op 1 januari 2024 treedt de omgevingswet in werking. Eén van de nieuwe instrumenten uit de Omgevingswet is de Omgevingsvisie Súdwest-Fryslân 1.0 (pdf). Dit instrument helpt om keuzes te maken bij ontwikkelingen die de fysieke leefomgeving beïnvloeden en zo tot een gezonde leefomgeving te komen.

5.8 Bibliotheekbeleid

Eind 2022 hebben heeft de gemeenteraad nieuw Bibliotheekbeleid vastgesteld (bijlage). Hierin hebben we vijf opgaven benoemd. Deze zijn:

1. Vergroten van taalvaardigheid door stimuleren van lees-en taalplezier.
2. Vergroten van digitale vaardigheden en digitale weerbaarheid (digitale inclusie).
3. Een leven lang (informeel) ontwikkelen voor iedereen.
4. Versterken van gemeenschappen en bijdragen aan leefbaarheid.
5. Verstevigen inclusieve meertalige samenleving.

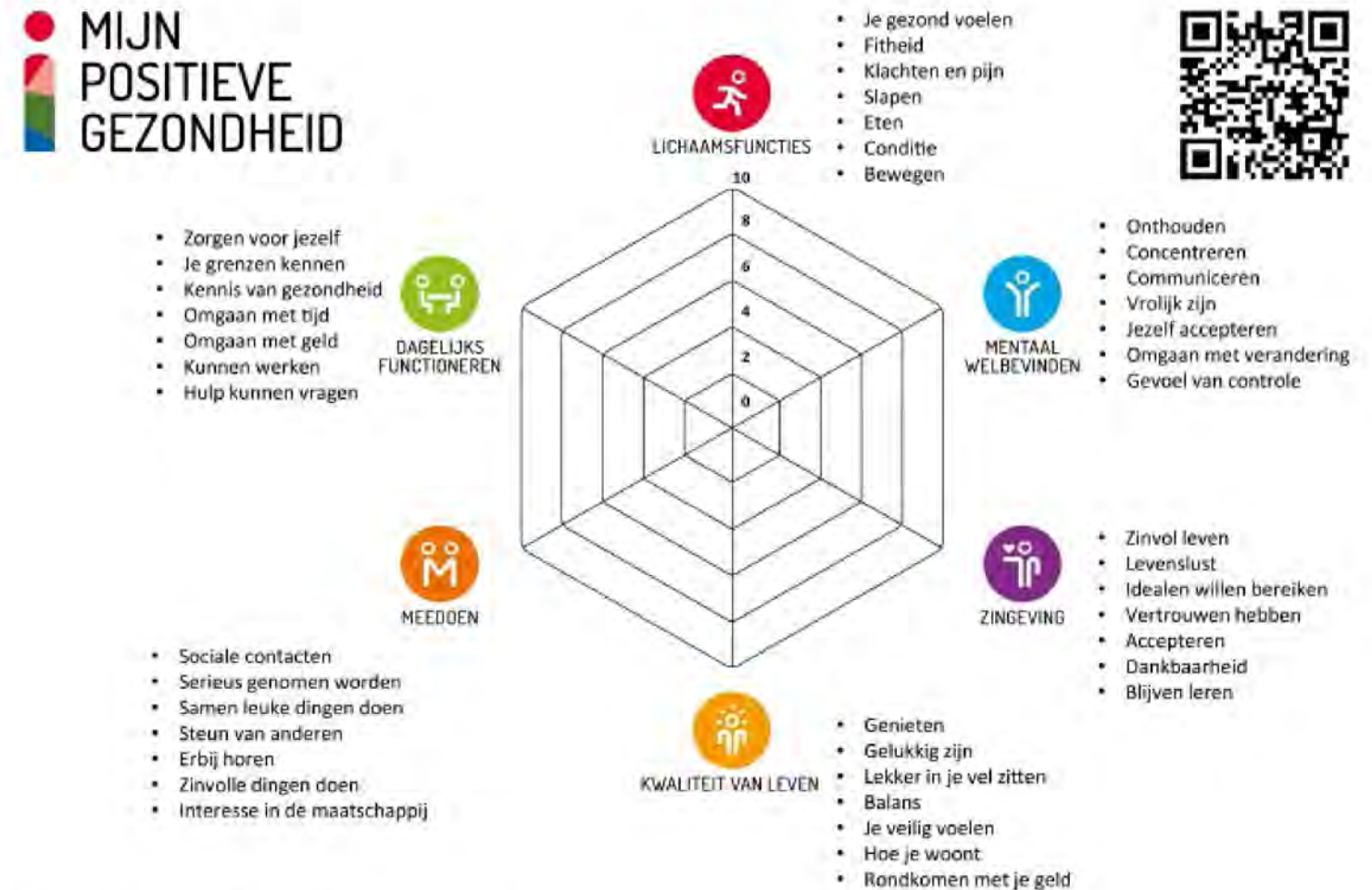
Er zijn zes vaste vestigingen door de gemeente verspreid en ook op veel scholen is er een Bibliotheek op School (dBOS).

6. Hoe werken we?

Wij werken vanuit het gedachtengoed van positieve gezondheid. Het accent ligt niet op ziekte en kwetsbaarheid, maar op veerkracht en een gezond leven. Gezondheid is meer dan alleen leefstijl; we kennen de achterliggende oorzaken van ongezondheid en sturen op verbetering van deze dieperliggende oorzaken. We sluiten aan bij de wens van onze inwoners. Samen onderzoeken waar de veerkracht ligt en wat het leven betekenisvol maakt. Met deze brede benadering van gezondheid dragen we bij aan het vermogen van inwoners om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. En om zo veel mogelijk eigen regie te voeren.

'Positieve Gezondheid gaat uiteindelijk om keuzes die mensen zelf maken. Mensen moeten het zelf doen, maar je kunt als overheid je inwoners wel helpen'

Samen verantwoordelijk

Als gemeente Súdwest-Fryslân investeren we in de basisvoorwaarden én in die momenten in het leven waarop er risico bestaat. We geloven dat dit alleen als de inwoner centraal staat en daar waar mogelijk betrokken wordt.

We beseffen dat we gezondheidsvraagstukken niet alleen kunnen oplossen. Dit doen we samen. Door met verschillende disciplines samen te werken aan de doelen kan er veel meer bereikt worden dan als elke partner afzonderlijk aan de slag gaat. De meerwaarde ontstaat doordat de inwoner op alle leefgebieden wordt geholpen, waarbij de verschillende partners een op elkaar afgestemd aanbod kunnen aanbieden. We bouwen daarom door op reeds bestaande samenwerkingsstructuren en versterken die waar nodig. Dit vraagt commitment en inzet van allerlei (maatschappelijke) organisaties en bedrijven, zoals zorginstellingen, woningbouwcoöperaties, (zorg)verzekeraars en private partijen.

Het vraagt ook commitment en een andere manier van werken van onze eigen organisatie. We delen kennis en ervaringen, ieder vanuit zijn expertise en kwaliteiten en zetten ons in om afzonderlijke initiatieven te verbinden en zo elkaar te versterken. De samenwerking is essentieel, want we geven daarmee vorm aan een brede aanpak van gezondheid in Súdwest-Fryslân. Zo ontstaat er samenhang en synergie. Doordat we positieve gezondheid als gedachtegoed gebruiken, is onze relatie met ketenpartners ook langzamerhand veranderd. We zijn niet meer alleen opdrachtgever, maar brengen partijen samen en zorgen dat ze samenwerken vanuit een gezamenlijke visie en dezelfde taal spreken.

Gebiedsgericht

Gemeente Súdwest-Fryslân is qua oppervlakte de grootste gemeente van Nederland. Om er voor alle inwoners te kunnen zijn, werken we gebiedsgericht. We hebben onze gemeente opgedeeld in 5 gebieden. Ieder gebied heeft zijn eigen wijk en dorpencoördinator, gebiedsteam en GGD team. Zij hebben een sterk lokaal netwerk en zo betrekken we de inwoners bij het maken en uitvoeren van plannen.

Datagedreven

Wij werken op basis van data. Dit zijn de gezondheidsmonitors die iedere vier jaar worden uitgevoerd door GGD Fryslân. Deze data vormt de basis van ons beleid. We vullen deze gegevens aan met kwantitatieve data. Hierdoor kunnen wij ons beleid verfijnen zodat het past bij de behoefte van onze inwoners. Vervolgens maken we afspraken met onze samenwerkingspartners. Deze afspraken leggen we vast in jaarplannen. Hierdoor kunnen we de inzet beter monitoren

Ondersteunende onderdelen: GGD en de Friese Preventie Aanpak

Lokale samenwerking

De Friese Preventieaanpak (FPA) is in juni 2020 van start gegaan naar aanleiding van het Nationaal Preventieakkoord (NPA) als regionale Preventieaanpak; daar waar alles samen komt op het gebied van preventie in Fryslân. Met de Friese Preventieaanpak zijn we gekomen tot een regionale samenwerking op preventie. Dit willen we graag behouden en verder versterken. Daarom willen we komend jaar inzetten op het ontwikkelen van een duurzame regionale Friese Preventieaanpak met een bestendige financiering. Hiervoor gebruiken we de SPUK 15.

De FPA is de grootste samenwerking op het gebied van preventie in Friesland en vormt daarmee de basis voor de preventie-infrastructuur zoals bedoeld in GALA en IZA. Bestaande preventieprogramma's waar we als Friese gemeenten al op samenwerkten (bv. Nuchter op gewicht, Rookvrije generatie, Nuchtere Fries, Kansrijke start) zijn ondergebracht in coalities en leernetwerken van de FPA. We delen kennis en ervaringen, ieder vanuit zijn expertise en kwaliteiten en zetten ons in om afzonderlijke initiatieven te verbinden en zo elkaar te versterken.

Levensloopbenadering en basisvoorwaarden

Samenwonen, de geboorte van een kind, scheiden of ontslag krijgen. Ieder leven kan op bepaalde momenten van koers veranderen. En zelfs wanneer de situatie het gevolg is van verkeerde keuzes: niemand is de som van zijn fouten. De één weet hier beter mee om te gaan dan de ander. Ook zijn levensfasen onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zo weten we bijvoorbeeld dat wat je als kind meemaakt van invloed is op hoe je later als volwassene bent en met uitdagingen omgaat. In onze aanpak kiezen we voor de levensloopbenadering: we kijken naar het hele leven van (pre-)conceptie tot de dood.

Om gezond en gelukkig te zijn is het belangrijk dat een aantal basisvoorwaarden op orde zijn.

Dit geldt voor alle mensen. Daarom is het belangrijk dat we investeren in deze basisvoorwaarden. Daarnaast kijken we naar gebeurtenissen in het leven waarop er een risico bestaat dat er problemen ontstaan. De gedachte hierbij is dat hoe beter je de basiszaken op orde hebt, des te beter weet je om te gaan met deze veranderingen.

We kennen de volgende basisvoorwaarden:

1. Gezonde leefstijl

Je doet dingen die een positieve invloed hebben op je gezondheid. Hierbij is de gezonde keuze de gemakkelijke keuze. Je beweegt, eet gezond en rookt niet. Wij stimuleren dat de gezonde keuze de gemakkelijke keuze is.

2. Waardevolle relaties en contact

Men heeft waardevolle relaties in zijn omgeving. Daardoor ben je gelukkiger en gezonder, en heb je minder behoefte aan professionele ondersteuning.

3. Gezonde vaardigheden

Gezondheidsvaardigheden zijn de vaardigheden van individuen om informatie over gezondheid te verkrijgen, te begrijpen, en te gebruiken bij het nemen van beslissingen over hun gezondheid.

4. Financieel gezond

Het inkomen is voldoende toereikend en mensen hebben de vaardigheden om weloverwogen keuzes te maken.

5. Gezonde leefomgeving

Er is genoeg groen, je hebt zin om te bewegen en anderen te ontmoeten, en voelt je veilig. Je omgeving is schoon en toegankelijk.

LEVENSGEBEURTENISSEN

7. Gezondheidsachterstanden terugdringen/verkleinen en Kansrijke Start

Als gewenste situatie sluiten we als gemeente Sudwest-Fryslân aan bij het hoofddoel van het GALA; een gezonde generatie in 2040. Dit komt in de verschillende doelen naar voren vanuit het GALA. Vanuit de het Sportakkoord II en de Brede Regeling Combinatiefuncties wordt ook verbinding gelegd met de verschillende doelen en ambities. Zo werken op verschillende manieren aan het terugdringen van gezondheidsachterstanden.

Wat doen we al?

We noemen een aantal dat specifiek bij GALA past en dat wordt voortgezet:

- **Lokale wijkaanpak:** vanuit de Nota Gezondheid zijn we gestart met een lokale wijkaanpak. Hiervoor is een projectleider aangesteld die vanaf 1 juni 2023 is gestart (in dienst bij de Welzijnsorganisatie Sociaal Collectief) en de opdracht heeft om in de aandachtswijken een integrale wijk/dorpsaanpak te starten. Het gaat om twee wijken in Sneek, één in Bolsward en één in het buitengebied. Op basis van een gebiedsanalyse zullen de vier wijken gekozen worden. Het zal gaan om wijken met onder andere een lage SES score. Deze gebiedsanalyse is in samenwerking met de epidemioloog van de GGD gemaakt en de data-analist van de gemeente. Het doel van de lokale aanpak is het verkleinen van de (gezondheids)kloof tussen inwoners (in een wijk/ buurt), door in te zetten op een sterke sociale basis vanuit een gezamenlijke visie van de inwoners en de ketenpartners.
- **Kansrijke Start:** we zetten in op de drie actielijnen van het programma Kansrijke Start. In onze gemeente worden jaarlijks rond de 800 baby's geboren. Om deze kinderen een zo'n goed mogelijke start te kunnen geven, werken we al geruime tijd aan het programma Kansrijke Start. Onze bestuurder Van Den Akker maakt deel uit van de landelijke coalitie. Samen met de andere Friese gemeenten hebben we de Friese coalitie opgezet. Ook lokaal werken we aan een coalities rondom het VSV (verloskundig samenwerkingsverband) met als doel de ketensamenwerking te verstevigen zodat iedere (aanstaande) ouder de ondersteuning krijgt die hij nodig heeft.
- **Bewegteam Súdwest-Fryslân:** Het bewegteam jaagt diverse activiteiten aan op stad-, dorps- en wijkniveau, voor verschillende doelgroepen en leeftijdscategorieën. De buurtsportcoaches zijn verbinders in het lokale netwerk. Ze kennen de buurt en de mensen en leveren een belangrijke bijdrage aan het in kaart brengen van het matchen van vraag en aanbod en het aanbieden van laagdrempelig aanbod. De ambities uit het sportakkoord zijn een richtlijn voor het uit te voeren activiteitenplan. In het kader van de herijking van het sportakkoord is een coördinator Sport en preventie aangesteld, deze is onderdeel van het bewegteam Súdwest-Fryslân.
- **Mei inoar aktyf:** voor uitkeringsgerechtigden is gestart met Mei-inoar aktyf. Een groep inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt volgt in Sneek een wekelijks laagdrempelig bewegprogramma onder begeleiding van de buurtsportcoach.
- **Armoede- en schuldenbeleid**

Wat gaan we daarvoor nog meer doen vanuit de Brede SPUK regeling?

Versterken van de basisvoorwaarden

Binnen onze programma's gaan we de komende periode (meer) differentiëren in ons aanbod zodat specifieke groepen en/of gebieden/wijken, waar inwoners met gezondheidsachterstanden te maken hebben, goed worden bereikt en actief worden betrokken. Dit doen we samen met onze interne en externe ketenpartners, zodat het aansluit bij de veranderwens en behoefte van onze inwoners. Ook maken we hierbij gebruik van de ondersteuning van Pharos, het landelijk expertisecentrum dat bijdraagt aan het terugbrengen van gezondheidsverschillen, zodat ons handelen nog beter aansluit.

Toegankelijkheid

We zetten zoveel mogelijk in op het wegnemen van belemmeringen in toegang tot zorg, ondersteuning, welzijn, sport en cultuur. Hierbij is het perspectief van de doelgroep leidend. Dit is onder andere onderdeel van de LIA. Dit doen we aan de hand van toetsing van onze diensten en aanbod en dat van onze partners op toegang voor iedereen, op basis van vier criteria:

1. betaalbaarheid
2. begrijpelijkheid
3. beschikbaarheid
4. passendheid

In 2024 - 2025 willen we in samenwerking met de cliëntenraad onderzoeken hoe we dit kunnen verbeteren.

Wijkaanpak

Ter versterking van de wijkaanpakken die vanuit de nota gezondheid 2022-2026 worden uitgevoerd reserveren we middelen vanuit SPUK 3 om meer (erkende) interventies toe te kunnen passen. Deze interventies zullen worden gekozen na een participatietraject met inwoners. Zo sluiten we goed aan op de lokale behoefte.

Op stads-, dorp en wijkniveau moet er een lokale aanpak ontwikkeld worden voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Waarbij verschillende partijen samen werken om te komen tot erkende interventies die aansluiten op vraag en aanbod.

Van waarde

Op dit moment hebben we bij inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen een grote groep (700-800 inwoners) in de categorie 'Van Waarde'. Dit zijn inwoners met een (zeer) grote afstand tot de arbeidsmarkt en die vaak te maken hebben met meerdere, elkaar versterkende, beperkingen en problemen. Mensen in deze groep zitten in een kwetsbare sociaal economische situatie. De doorstroom uit de uitkering is laag, vaak zijn mensen al langer dan 60 maanden uitkeringsafhankelijk. Er is op dit moment onvoldoende passend aanbod voor deze inwoners. Voor deze inwoners willen wij een aanpak ontwikkelen waarbij de inwoner samen met de gebiedsteammedewerker passend maatwerk aanbod samenstelt.

Mei inoar aktyf

Samen met het Bewegteam Súdwest-Fryslân, die voor een deel verantwoordelijk is voor de uitvoering van het gemeentelijk sportbeleid, willen we het programma Mei inoar aktyf doorontwikkelen. Dit doen we specifiek voor een (onbekend) deel van de groep waarbij het arbeidsmarktperspectief, ook op lange termijn, beperkt tot afwezig is. Winst valt vooral te halen in verbeteren van kwaliteit van leven door versterken sociale structuur, basisvaardigheden en gezondheid/gezonde leefstijl. We willen dat dit programma wordt uitgerold over de hele gemeente en uitgebreid wordt met netwerkpartijen zoals diëtisten en vitaliteitscoaches.

Voel je Goed

In samenwerking met de Stichting Lezen en Schrijven zetten we in op het programma Voel je goed! De doelgroep van deze samenwerking zijn uitkeringsgerechtigden die bijvoorbeeld te maken hebben met weinig aandacht voor de fysieke conditie, laag bewustzijn van de eigen gezondheid, problemen met het voedingspatroon, (te veel) roken, weinig structuur in dagindeling en/of verminderde sociale vaardigheden. Waar mogelijk zetten we in op een duale aanpak met basisvaardigheden (geletterdheid).

Kansrijke Start

We versterken de lokale coalitie Kansrijke Start door extra inzet van de lokale coalitie op de drie actielijnen, zodat:

1. het praten over anticonceptie en kinderwens normaal wordt (Nu Niet Zwanger) en anticonceptie onderdeel is van de ondersteuning die mensen ontvangen.
2. de samenwerking binnen de geboortezorg keten van een informele naar een formele samenwerking gaat.
3. (aanstaande) ouders de ondersteuning krijgen die bij hen past.

Lokale Inclusie Agenda

Zoals genoemd in paragraaf 5.2 wordt er vanuit de Lokale Inclusie Agenda gewerkt aan doelen die passen bij het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Hier wordt verder op ingezet.

Financiering

- SPUK 1: Sportakkoord wordt ingezet om via de ambities sportakkoord een bijdrage te leveren aan dit thema.
- SPUK 2: wordt ingezet voor de inzet van combinatiefunctionarissen en de coördinator sport en preventie.
- SPUK 3: € 106.000,- structureel
- SPUK 4: € 80.000,- structureel

8. Gezonde en fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten

Een goede omgeving waar je woont, werkt en leeft is belangrijk voor je gezondheid. Een groene en veilige omgeving daagt mensen uit om te gaan bewegen en spelen, culturele activiteiten te doen, te ontspannen en elkaar te ontmoeten. Het moet een gewoonte worden dat mensen dagelijks meer bewegen. Goede en veilige fiets- en wandelverbindingen zijn van belang. Een beweegvriendelijke omgeving dient uitdagend te zijn en laagdrempelig. Voor alle doelgroepen, dus voor kinderen, jongeren, volwassenen en senioren maar ook mensen met een beperking. Daarom willen we aantrekkelijke openbare plekken dichtbij en voor iedereen (ook kwetsbare mensen) toegankelijk maken.

Wat doen we al?

We werken op meerdere manieren aan het verbeteren van de gezonde en fysieke leefomgeving. We noemen een aantal die aansluiten bij het GALA.

Gezonde leefomgeving

Vanuit verschillende domeinen wordt ingezet op een gezonde en fysieke leefomgeving. Daar waar mogelijk wordt samenwerking en verbinding gezocht. Het thema 'gezondheid' is een vast en belangrijk onderdeel van de belangenafweging in ruimtelijk beleid. In onze omgevingsvisie is "gezondheid" een van de belangrijkste indicatoren. Ook vanuit het sportbeleid en de visie Bewegen in openbare ruimte wordt ingezet op een gezonde en fysieke leefomgeving. We werken aan een duurzame, energie neutrale en klimaat adaptieve omgeving. Meer groen of water, en klimaatbestendige bouw bieden bijvoorbeeld grote kansen voor het verbeteren van de gezondheid (meer bewegen, ontspannen en ontmoeten), maar brengen mogelijk ook nieuwe risico's (allergieën, infectieziekten) met zich mee. Naar de gezondheidseffecten van deze maatregelen wordt landelijk onderzoek gedaan. De uitkomsten daarvan gebruiken we bij het maken van de juiste keuzes in ruimtelijke ontwikkelingen, met het oog op gezondheid en klimaat. Intern vindt wekelijks domeinoverstijgend overleg (ruimtelijk domein, economische zaken en sociaal domein) plaats, waarin nieuwe (planologische) aanvragen integraal worden beoordeeld. Er wordt onderzocht of de nieuwe initiatieven beleidsmatig, op basis van de omgevingsvisie en op basis van o.a. de gezondheidsnota en andere beleidsnota's sociaal domein wenselijk zijn. Ook wordt naar de maatschappelijke waarde voor inwoners gekeken. Daarnaast wordt in beeld gebracht of het initiatief ruimtelijk wenselijk is.

Preventie van UV straling en huidkanker

Vanaf 2024 wordt er in Súdwest-Fryslân gewerkt aan de bescherming tegen UV-straling en de preventie van huidkanker. In 2023 kwam namelijk uit de IKNL-kankeratlas naar voren dat er binnen onze gemeente een verhoogde huidkankerincidentie is. Het project zal door GGD Fryslân worden uitgevoerd met subsidie vanuit KWF-kankerbestrijding en zal zich richten op gezondheidsbescherming en -bevordering. Gezondheidsbescherming vindt plaats door de creatie van schaduwplekken en plaatsing van zonnebrandcrème-medispensers op scholen, kinderopvang, sportverenigingen, openluchtwembaden en stranden. Het gezondheidbevorderende onderdeel zal een bewustwordingscampagne over UV-bescherming omvatten.

Schone Lucht Akkoord

We ondersteunen de ambities van het Schone Lucht akkoord en zijn hierbij aangesloten.

Lokale Inclusie Agenda

Zoals genoemd in paragraaf 5.2 wordt er vanuit de Lokale Inclusie Agenda gewerkt aan doelen die passen bij het thema gezonde en fysieke leefomgeving.

Sport en bewegen

Op basis van de visie Bewegen in de Openbare Ruimte wordt ingezet op een uitnodigende openbare ruimte om te gaan bewegen, door middel van het aanleggen van voorzieningen en mensen te activeren. Het beweegteam ondersteunt bij het realiseren van een beweegvriendelijke leefomgeving en het activeren van inwoners. Van beleidsmatige adviezen tot gesprekken met buurtbewoners, het creëren van betrokkenheid en draagvlak. Het komt tot een projectmatige aanpak tot uiteindelijk, samen met partners, concreet inrichten van gebieden en het aanjagen van activatie van inwoners. Bijvoorbeeld bij groene schoolpleinen, voor iedereen toegankelijke speeltuinen en beweegroutes door wijken. Daarnaast wordt ingezet op het in beweging brengen van kwetsbare doelgroepen, dit in samenwerking met andere partners.

Wat gaan we daarvoor nog meer doen vanuit de Brede SPUK regeling?

In de komende jaren 2024-2026 willen verbinding tussen het ruimtelijk domein en sociaal domein nog meer verstevigen, zodat gezondheidskundige kennis een vast onderdeel wordt bij de besluitvorming over de fysieke leefomgeving. De GGD is hierin een belangrijk partner.

In het kader van klimaatverandering zetten we in op meer kennis en maatregelen om (kwetsbare) mensen zo goed mogelijk te beschermen tegen hitte, allergieën, infectieziekten en uv-straling, bijvoorbeeld door het opstellen van een lokaal hitteplan. Daarnaast zetten we in 2023, 2024 en 2025 in op de uitvoering van de kortetermijnmaatregelen binnen het omgevingsprogramma klimaatadaptatie Súdwest-Fryslân. Als laatste onderzoeken we hoe we nog beter invulling kunnen geven aan het Schone Lucht Akkoord.

Financiering

SPUK 1: Sportakkoord wordt ingezet om via de ambities sportakkoord een bijdrage te leveren aan dit thema
SPUK 2: BRC wordt ingezet voor de inzet van combinatiefunctionarissen op dit thema
SPUK 8: € 53.000,- loopt tot en met 2025

9. Een gezonde leefstijl

Een gezonde leefstijl is één van de eerder genoemde vijf basisvoorwaarden. Wij willen dat iedere inwoner wordt gestimuleerd om een zo gezond mogelijke leefstijl te volgen die bij diegene past, met gezonde voeding en voldoende bewegen. Mensen die meer bewegen op een manier die hun past ervaren meer geluk en leven actiever. Dit willen we bereiken door de gezonde keuze de makkelijkste keuze te maken en dat bewegen is opgenomen in de dagelijkse routine van mensen. Dit doen we op verschillende manieren. Een belangrijke partner hierbij is GGD Fryslân. Zij stimuleert bijvoorbeeld scholen om Gezonde School te worden en onderzoekt voortdurend de mogelijkheden om nog meer uitvoering te geven aan onze doelstelling.

Meedoen aan sport, bewegen en culturele activiteiten en het beleven hiervan, is ook een onderdeel van een gezonde leefstijl. Cultuur en sport dragen onder andere bij aan de gezondheid, fysiek en mentaal. Iedereen moet gelijke kansen hebben om te kunnen sporten en bewegen een mee kunnen doen aan culturele activiteiten. Sport en cultuur meer inzetten als middel bij het terugdringen van overgewicht, stoppen met roken, of het tegengaan van armoede. Vanuit sporten wordt ingezet om meer mensen in beweging te brengen, ook de kwetsbare doelgroep, zodat meer mensen aan de beweegrichtlijnen gaan voldoen.

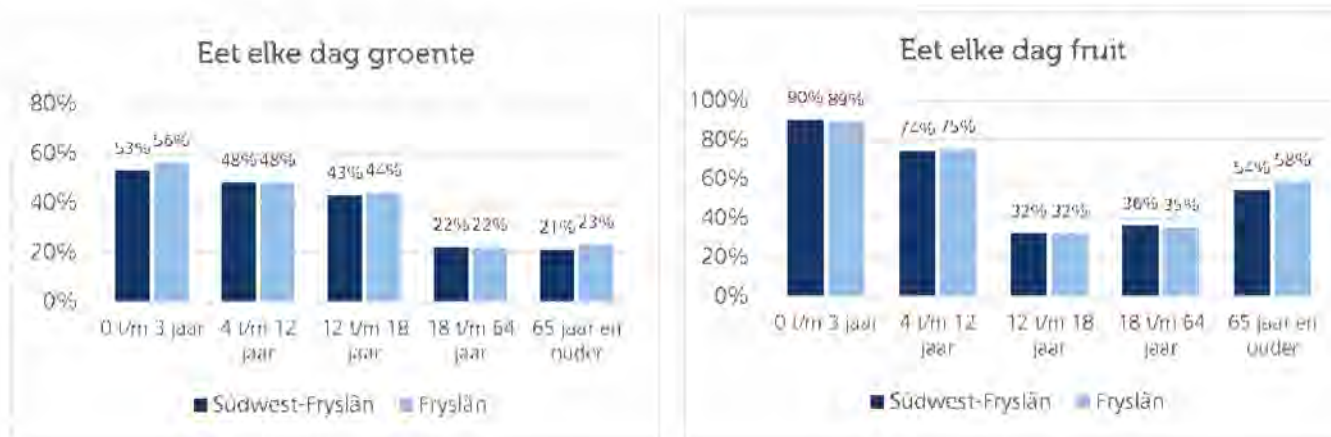
Iedereen moet gelijke kansen hebben om in een gezonde sportomgeving te kunnen bewegen. Gezonde sportkantines maken hier onderdeel van uit, met het aanbieden van gezondere alternatieven in de kantine. Rookvrije sportcomplexen en verantwoord alcoholgebruik zijn ambities waar op ingezet kan worden.

Wat doen we al?

Binnen de gemeente wordt al een aantal jaren ingezet op een gezonde leefstijl. We staan voor de ambitie dat er gelukkige en gezonde inwoners in Súdwest-Fryslân wonen. Hierin is een overlap met de GALA doelen. Hieronder worden een aantal aspecten specifiek genoemd, die met behulp van GALA ook worden voortgezet.

Gezonde voeding

In de afgelopen jaren hebben we veel op gezonde voeding ingezet, om de bewustwording bij inwoners te vergroten. Onze ambitie is beschreven in het Voedselagenda waar we met meerdere partijen uitvoering aan geven. Zo hadden we een pilot met Smaaklessen. Voor de kinderen op de lagere school hadden we de ontbijttassen. De insteek is om opdracht aan de GGD te geven om scholen in onze gemeenten te stimuleren Gezonde School te worden.

Rookvrije generatie

Wij streven naar een rookvrije generatie in 2035. In Súdwest-Fryslân wordt gewerkt aan een rookvrije generatie vanuit Rookvrije Generatie Fryslân. In het programma worden doelstellingen van Rookvrije Generatie Nederland en het Nationaal Preventieakkoord uitgewerkt en vertaald naar en voor de provincie Fryslân. Rookvrije Generatie Fryslân is een programma van GGD Fryslân dat in samenwerking met gemeenten, lokale organisaties en de Friese Preventieaanpak wordt uitgevoerd. Enkele onderdelen van Rookvrije Generatie Fryslân zijn rookvrij beleid, rookvrije omgevingen en rookvrije start. Wij sluiten hier als gemeente aan bij deze aanpak zodat Súdwest ook voor een Rookvrije Generatie gaat.

Cool Súdwest

Cool Súdwest, opgroeien in een kansrijke omgeving is ons preventieprogramma voor de tieners van 10-18 jaar. Het puberbrein is in ontwikkeling en daardoor extra kwetsbaar. Het gebruik van alcohol en drugs verstoort die ontwikkeling en kan leiden tot slechtere schoolprestaties, verzuim en soms zelfs tot schooluitval. Uit onderzoek blijkt dat jongeren die vroeg starten, vaker blijven gebruiken en meer kans lopen om verslaafd te raken. Met Cool Súdwest wordt ingezet op het versterken van de beschermende factoren en verminderen van risicofactoren. We zijn in 2018 als één van de vijf Nederlandse koplopergemeenten gestart met deze aanpak. We

werken datagedreven waardoor de aanpak ook continue wordt verbeterd en aangepast. Meerderer partijen werken samen in dit preventieprogramma zoals de gemeente, jeugdwerkers en buurtsportcoaches en cultuurcoaches.

Bewegteam SWF

Het bewegteam zijn aanjagers en verbinders als het op in beweging brengen is van mensen. De buurtsportcoaches creëren en realiseren beweegaanbod en kijken hierbij naar de behoefte. Er wordt samengewerkt met kinderopvang organisaties en consultatiebureaus. Er zijn kwalitatieve gymlessen en activiteiten in het kader van de dynamische schooldag. Ook zijn er activiteiten voor jongeren, volwassenen, senioren en mensen met een beperking. Iedereen verdient dezelfde kans om mee te doen en het recht op een gezonde leefstijl. Er is een platform ontwikkeld waar het aanbod van activiteiten te vinden is www.ynbeweging.frl. Dit platform is uitgerold over bijna de gehele provincie Fryslân. Er wordt actief ingezet met partners op een rookvrije (sport)omgeving, gezonder eet- en drinkaanbod op sportlocaties en scholen en meer aandacht voor mentale fitheid.

Cultuurcoaches

Met de inzet van combinatiefunctionarissen op cultuur op het aanbod voor cultuureducatie en - participatie. Hierdoor raken meer mensen, jong en oud, betrokken bij cultuur. Ze worden daarmee gezonder en fitter. Inwoners ontmoeten elkaar. Met name cultuurparticipatie en educatie dragen bij aan het versterken van de mentale fitheid.

Wat gaan we daarvoor doen vanuit de Brede Spuk?

Gezonde voeding

We willen in de komende jaren een structurele aanpak ontwikkelen voor jeugd en jongeren op het thema voeding. Hiervoor gaan we samen met de GGD en het bewegteam onderzoeken welke aanpak het beste in Súdwest-Fryslân past. Hierbij sluiten we aan bij de ketenaanpak Kind naar gezonder gewicht (KnGG). Voor de aanpak van overgewicht en obesitas bij volwassenen sluiten wij aan bij de ketenaanpak overgewicht en obesitas volwassenen (KOOV). Beide ketenaanpakken vallen onder de Friese Preventie aanpak.

Rookvrije Generatie

In 2023 wordt er in Súdwest-Fryslân gestart met het de wijkaanpak 'Een rookvrij leven voor iedereen'. Dit project wordt vanuit het Pharos door de gezondheidsbevorderaars van GGD Fryslân uitgevoerd. Uitgangspunten van de wijkaanpak zijn:

- inwoners en professionals leren gelijkwaardig samenwerken;
- ervaringsdeskundigheid speelt een grote rol;
- waar mogelijk wordt aangesloten bij bestaande samenwerkingen in de wijk;
- iedere aanpak is maatwerk, want iedere wijk is anders;
- inwoners en professionals krijgen bewezen effectieve methodes, instrumenten en werkvormen aangereikt om te gebruiken;
- roken wordt samen met andere problemen aangepakt.

Cool Súdwest

We willen dat alle scholen in onze gemeente gestimuleerd en ondersteund worden bij het worden en zijn van een Gezonde School. Hierbij hebben we extra aandacht voor het programma Helder op School. Dit sluit aan bij het programma Cool Súdwest. De Gezonde School is een wetenschappelijk bewezen programma dat onderwijsprofessionals helpt om een gezonde leefstijl op school vanzelfsprekend te maken. Ook de buurtsportcoach kan hierbij worden ingezet. We hebben meer inzicht in het middelengebruik in onze gemeente. In het verlengde van Cool Súdwest zetten we samen met de keten Openbare Orde en Veiligheid en onze ketenpartners GGD en VNN in op het verminderen van risicofactoren. Deze zetten we concreet om in een drugs en alcoholpreventie handhavingplan.

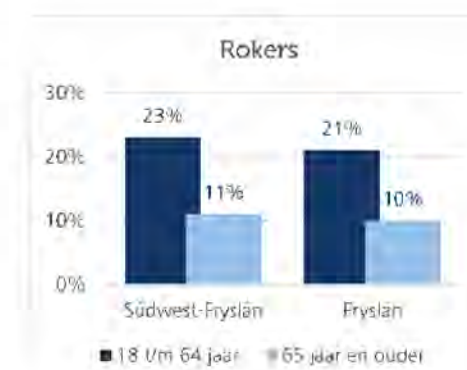
Financiering

SPUK 1: Sportakkoord wordt ingezet om via de ambities sportakkoord een bijdrage te leveren aan dit thema.

SPUK 2: BRC wordt ingezet voor de inzet van combinatiefunctionarissen op dit thema.

SPUK 6: Aanpak overgewicht tot en met 2025; 90.000,-.

SPUK 9: (OKO) (13.000,- tot en met 2025) en SPUK 10 (versterken van sociale basis; voor een deel).

10. Versterken van sociale basis

Onze ambitie komt overeen met de ambitie zoals die is verwoord in het GALA: 'We willen in iedere wijk en dorp een situatie creëren waar vrij toegankelijke formele en informele activiteiten en voorzieningen zijn. Voorzieningen die gericht zijn op het elkaar ontmoeten en ondersteunen, ontplooiën en ontspannen, die zorgen dat alle mensen kunnen samenleven en meedoen die daadwerkelijk voor iedereen toegankelijk zijn'.

Deze ambitie staat in ons coalitieakkoord en is in verschillende documenten uitgewerkt. Samen met onze partners willen we de sociale basis voor iedereen versterken. Zowel voor kinderen als volwassenen. Door in te zetten op het verbeteren van de sociale basis zal de sociale cohesie versterken. Zetten we in het versterken van de sociale basis. Dit doen we van jong tot oud én op verschillende manieren. Ook proberen we dat iedereen mee kan doen en vervullen hier een ondersteunende rol. Bij kinderen en gezinnen heeft de een sterke sociale basis ook een pedagogische functie. We versterken het ouderschap als onderdeel van de pedagogische basis, net als de basisvoorzieningen voor jeugdigen en gezinnen, zoals onderwijs, welzijn, cultuur, jongerenwerk en sport. We zien dit ook als belangrijke onderdelen van preventiebeleid voor jeugdzorg. Voor ouderen is dit weer anders. Daarom gebruiken we ontmoeten, sport, bewegen en cultuur als middel in het versterken van de sociale basis.

Wat doen we al?

We werken op verschillende manieren aan het versterken van de sociale basis. De grootste partner hierbij is onze welzijnstichting Sociaal Collectief. De opbouwwerkers en jongerenwerkers werken gebiedsgericht en zijn er voor alle inwoners, maar juist ook voor de inwoners die participeren in de samenleving lastiger vinden.

Cultuur, sport en bewegen

Kunst, cultuur en sport en bewegen zijn essentieel voor een sterke sociale basis. Ze dragen bij aan de leefbaarheid, identiteitsvorming en sociale cohesie. Ze bieden mensen een manier om expressie te geven aan hun emoties, ideeën en waarden. Cultuur en sport kunnen als middel ingezet worden in het oplossen van maatschappelijke opgaven. Door samen deel te nemen aan sportieve, culturele of recreatieve activiteiten, ontstaan er banden en relaties die sociale interactie bevorderen en eenzaamheid verminderen. Bovendien stimuleren kunst, cultuur en sport een gevoel van trots en verbondenheid met de eigen gemeenschap, wat op zijn beurt leidt tot een meer inclusieve en veerkrachtige samenleving.

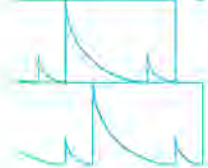
Om iedereen mee te laten doen speelt, juist binnen de kleine kernen en dorpen, het unieke verenigingsleven (sport, cultuur en ontmoetingsplaatsen) een belangrijke rol. Dit is de plek voor ontmoeting voor senioren, waar kinderen opgroeien en waar inwoners als vrijwilliger actief zijn. Inzetten op de rol van verenigingen is dus winst voor de sociale basis. De Pilot Leve de Vereniging zet in op toekomstbestendige verenigingen.

Vervolgens is het een kleine stap richting vrijwilligers werk, een sociaal netwerk opbouwen en bovendien is het een veilige plek waar veel geleerd wordt. Maar ook met aandacht voor andere doelgroepen. Er zijn beweeginterventies zoals fietslessen, maatjesprojecten bij sportaanbieders, een uitleenservice rondom hulpmiddelen voor aangepast sporten. Er is een gemeentelijk financiële sportsubsidie voor de aanschaf van sporthulpmiddelen.

Het beweegteam brengt mensen in beweging, jong en oud met of zonder beperking. Ze zorgen voor een passend beweegaanbod voor iedereen. Er wordt ingezet op vitale verenigingen: sportaanbieders die een belangrijke rol in de mienskip hebben en met een passend aanbod een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijn in de omgeving. De cultuurcoaches zetten in op cultuureducatie en cultuurparticipatie door het aanbieden van gevarieerde kunst en cultuur activiteiten op school, in de vrije tijd en in de dorpen en wijken.

Cultuur

Cultuur wordt voor steeds meer ingezet als middel voor sociaal en maatschappelijke opgaven. We hebben een goede en sterke samenwerking met het Cultuur en kunstencentrum Aktez, waarin dit tot uiting komt. Organisatorisch zijn de vier cultuurcoaches ondergebracht bij Akte 2. De cultuurcoaches Educatie werken samen met de scholen, zodat kinderen automatisch in contact komen met kunst & cultuur. Dit doen zij zowel voor het primair als voortgezet MBO – onderwijs. De cultuurcoach Participatie werkt specifiek voor de mensen die niet automatisch in contact komen met kunst & cultuur. Samen met Sport Fryslân en Sociaal Collectief werkt de cultuurcoach aan programma's voor ouderen, in de wijken en in het kader van eenzaamheid. In alles wat gedaan wordt staat de ontmoeting met elkaar en met kunst & cultuur centraal. De cultuurcoach Jongeren werkt samen met Sport Fryslân en Sociaal Collectief in het vrijetijdsprogramma voor jongeren.

Bibliotheek Mar en Fean

Bibliotheken Mar en Fean verzorgt het bibliotheekwerk in Súdwest-Fryslân. De openbare bibliotheek wordt steeds meer een maatschappelijk-educatieve bibliotheek die cultuur, onderwijs, welzijn en andere beleidsvelden binnen het sociaal domein aan elkaar verbindt. Ook de bibliotheek in onze gemeente krijgt een bredere rol. We zien de bibliotheek als dynamische en logische partner van de gemeente bij diverse maatschappelijke opgaven. We zien de bibliotheek als een belangrijke laagdrempelige voorziening binnen onze lokale samenleving, die door haar dienstverlening en netwerk kansen biedt aan onze inwoners. Want iedereen mag meedoen!

Waardevolle relaties: Ouder Blij(ven) en Cool Súdwest

Het hebben van waardevolle relaties is een van de basisvoorwaarden. Als mensen dit hebben, dan zijn zij gelukkiger, gezonder en weerbaarder. De eerste relatie die je aangaat is die met jouw ouders. Als ouders een goede band met elkaar hebben, is het voor een kind ook gemakkelijker om waardevolle relaties aan te gaan. Met het programma Kansrijke Start en het programma Cool Súdwest willen wij dat kinderen en jongeren gezond en gelukkig opgroeien. Ouderschap is in beide programma's een belangrijk onderdeel. Relatie en scheidingsproblematiek kan het ouderschap beïnvloeden. Het programma Ouders Blij(ven) dat inzet op het voorkomen van relatieproblematiek en complexe scheidingen sluit naadloos aan op deze programma's. Met Cool Súdwest zetten we in op een sterke pedagogische en sociale basis. Door samen te werken met hen die het meest betrokken zijn bij tieners.

Join us

Naar aanleiding van de coronapandemie zijn we gestart met het programma Join Us. Join us is een programma dat pesten op school wil verminderen door de nadruk te leggen op het vergroten van de saamhorigheid. Het is bedoeld voor eerste- en tweedejaars leerlingen van het voortgezet onderwijs. Het programma bestaat uit tien lessen die inspelen op de groepsdynamica. We willen dit verder ontwikkelen en uitrollen over onze gemeente.

Maatschappelijke Diensttijd (MDT)

We zijn in 2019 gestart met het MDT. Dit is bedoeld voor alle jongeren uit Súdwest-Fryslân, MDT heeft mooie effecten opgeleverd. Zo zijn er nieuwe vriendschappen onder de jongeren ontstaan, voelen de jongeren zich gewaardeerd en gezien en zijn ze vrijer geworden in het uitproberen van de dingen die ze graag willen bereiken. We zien ook jongeren, die door hun deelname aan MDT andere jongeren ontmoeten en van betekenis zijn en daardoor beter met de problemen in hun leven om kunnen gaan en niet meteen naar een hulpverleningstraject hoeven. En de jongeren begeven zich in een sociale omgeving waar ze door middel van ontmoeting en coaching nieuwe dingen leren. Vooral levenslessen en op een andere manier samenwerken.

Respijtzorg

Als gemeente werken we samen met de hoofdaanbieders aan het versterken en doorontwikkelen van hun respijtzorgaanbod om in samenspraak met de mantelzorgers in de periode 2023-2026 het respijtzorgaanbod beter aan te laten sluiten op de vraag en behoefte van de mantelzorgers. Als gemeente hebben we De Friesland zorgverzekeraar benadert om te kunnen deelnemen in de pilot acute respijtzorg, die op dit moment in Leeuwarden draait. De resultaten van deze pilot worden benut voor verder beleid.

Het uitvoeringsplan WoR is beschikbaar voor de gehele gemeente. Alle huisartsenpraktijken in Sneek kunnen doorverwijzen. Alle gebiedsteams kunnen doorverwijzen. Voor het buitengebied zijn alleen de huisartsenpraktijken die bij Wijkgericht Werken zijn aangesloten aangehaakt bij Welzijn op Recept.

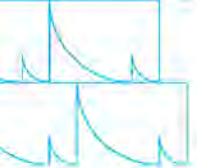
Mantelzorg

Het mantelzorgbeleid van gemeente Súdwest-Fryslân (zie bijlage 5) richt zich op:

1. Preventieve aanpak.
2. Oog voor de mantelzorgers.
3. Integrale ondersteuning van de mantelzorgers.

Binnen de genoemde thema's wil gemeente Súdwest-Fryslân de mantelzorgcoördinatie versterken en vindbaarheid van ondersteuning voor mantelzorgers verbeteren. Tevens zijn verbetering van ondersteuning van jonge mantelzorgers en invulling geven aan ondersteuning van mantelzorgers met een niet-westerse immigratie achtergrond speerpunten. De taken voor het uitvoeren van beleid en ondersteuning van mantelzorgers zijn belegd bij zowel de Stipepunten als de gebiedsteams in de gemeente. Er wordt gezocht naar een goede en logische verdeling van taken en werkzaamheden, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van de Stipepunten naar expertisecentra. We hebben MantelzorgNL ingeschakeld om focus te krijgen op concrete vervolgstappen om de gestelde doelen te bereiken.

Mantelzorgers wordt extra ondersteunend bij het uitvoeren van hun zorgtaken. De informatie op de gemeentelijke website wordt toegankelijker. Ook wordt met MantelzorgNL nagegaan hoe we het Stipepunt kunnen versterken o.a. het toegankelijker maken van informatie en advies.

Wat gaan we daarvoor nog meer doen vanuit de Brede SPUK regeling?

Visie op sociale basis

Ons visie op de sociale basis is al in verschillende documenten beschreven. Dit willen we verzamelen in een duidelijk en hanteerbaar visie document, dat uitgaat van positieve gezondheid en de uitgangspunten van het LIA. Dit wordt vertaald in het programma ontmoeten en dichtbij.

Ouders Blijven

De pedagogische basis is het deel van de sociale basis dat bijdraagt aan het opgroeien, het opvoeden en de ontwikkeling van kinderen en jongeren. We weten uit onderzoek dat als ouders relatieproblematiek hebben, dit van invloed kan zijn op de pedagogische basis. Wij willen de pedagogische basis versterken door verder in te zetten op de beweging Ouders Blijven. We gebruiken hiervoor SPUK 10.

Cool Súdwest

We willen de sociale basis voor tieners nog meer versterken door in te zetten op de pijler ouderverbondenheid. We gaan in 2023 onderzoeken hoe de niveaus 1, 2 en 3 van de 'triple P' methode hiervoor kunnen worden ingezet. Dit gebeurt eerst als pilotvorm in Boslward en (rondom) Koudum. We gebruiken SPUK 10 voor de ontwikkeling van een aanpak, het scholen van personeel en de uitvoering van de interventie.

Uitrollen welzijn op recept

We willen dat nog meer huisartspraktijken gebruik kunnen maken van welzijn op recept. We gebruiken hiervoor van SPUK 13.

Betere ondersteuning van stipepunten/versterking steunpunt mantelzorg

Onze vrijwilligers kunnen nog beter worden ondersteund. Tevens zullen inwoners verleid worden om zich voor de samenleving in te zetten door vrijwilligerswerk te gaan doen. Zie hiervoor bijlage 5. We gebruiken hiervoor van SPUK 11.

Verbetering van het respijtaanbod

Als gemeente hebben we De Friesland zorgverzekeraar benadert om te kunnen deelnemen in de pilot acute respijtzorg, die op dit moment in Leeuwarden draait. De resultaten van deze pilot worden benut voor verder beleid. Daarnaast zijn we bezig om het huidige lokale respijtaanbod met netwerken mantelzorg in beeld te brengen. Via de netwerken mantelzorgen in Sneek e.o., Bolsward e.o. en IJsselmeerkust worden vervolgens mogelijke leemtes/knelpunten in het respijtaanbod op tafel gelegd en besproken hoe we dit kunnen verbeteren. De drie netwerken mantelzorg komen twee keer per jaar bijeen.

Meer zelfregie- of zelfhulpgroepen

Er zijn meerdere initiatieven voor laagdrempelige ondersteuningsvormen (zoals zelfregie- of zelfhulpgroepen) en voorzieningen in de sociale basis (zonder indicatie). We zijn in gesprek met partners die deze initiatieven vorm willen geven. Het betreft sociaal-psychochisch kwetsbaren, mensen met een bepaald ziektebeeld (Regie- en herstel, Odensehuis, Skulp etc.).

Uitrollen sociaal en sûn

Sosjaal en Sûn, de aanpak tegen eenzaamheid, is ondergebracht in het welzijnswerk van sociaal collectief. Doel is om ouderen in Súdwest-Fryslân zinvolle contacten, een gezonde leefomgeving en leefstijl te geven, te zorgen voor financiële gezondheid en het hebben van voldoende gezondheidsvaardigheden om zelfredzaam te zijn en gezond ouder te worden.

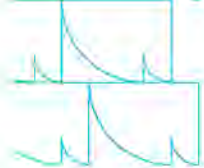
Tijdens de huisbezoeken aan ouderen werken vrijwilligers met de "Lava methode". Hierbij onderzoeken ouderen zelf over welke aspecten van hun leven ze tevreden zijn en wat ze willen veranderen. Na een aantal weken hebben we contact met de ouderen om te vragen hoe het gaat (hebben ze veranderingen opgepakt, n.a.v. van het huisbezoek). We rollen dit gefaseerd uit over de dorpen en wijken.

Wijkgerichte aanpak

Door de wijkgerichte aanpak willen we samen met de inwoners onderzoeken hoe de gezondheidsachterstanden ingelopen kunnen worden. Het versterken van de sociale basis is daar essentieel in. Cultuur en sport kunnen hier als middel worden ingezet.

Bewegteam Sudwest-Fryslan en Cultuurcoaches

Het bewegteam brengt mensen in beweging, jong en oud met of zonder beperking. Ze zorgen voor een passend beweegaanbod voor iedereen. Er wordt ingezet op vitale verenigingen: sportaanbieders die een belangrijke rol in de mienskip hebben en met een passend aanbod een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijn in de omgeving. De cultuurcoaches zetten in op cultuureducatie en cultuurparticipatie door het aanbieden van gevarieerde kunst en cultuur activiteiten op school, in de vrije tijd en in de dorpen en wijken. Samenwerking in programma's een tegen eenzaamheid, mantelzorg, kansengelijkheid, inclusie en verenigingen is van belang. Er wordt ingezet op een uitbreiding van het aantal cultuurcoaches via de Brede Regeling Combinatiefuncties, omdat de

maatschappelijke opgaven hier om vragen. Het beweegteam is qua omvang voldoende. De coordinator sport en preventie speelt een rol in het verbinden van partijen vanuit het sportakkoord.

Financiering

SPUK 1: Sportakkoord wordt ingezet om via de ambities sportakkoord een bijdrage te leveren aan dit thema

SPUK 2: BRC wordt ingezet voor de inzet van combinatiefunctionarissen op dit thema

SPUK 10: niet structureel tot en met 2026 € 190.000,- naar € 140.000,-

SPUK 11: structureel € 50.000,-

SPUK 13: tot en met 2026, opbouw van 30 naar 70 k, EN

SPUK 12: € 50.000,- tot en met 2025

11. Versterken van de Mentale Gezondheid

Mentale Gezondheid is een redelijk nieuw thema binnen ons lokaal gezondheidsbeleid en heeft sterke raakvlakken met het thema eenzaamheid en het versterken van de sociale basis. Het is een urgent thema, zo blijkt uit de meest recente Gezondheidsmonitor en gesprekken met ons ketenpartners.

Wat doen we al?

We zijn in de afgelopen jaren gestart met een aantal programma's zoals Join us, MDT, suicidepreventie en STORM. Een aantal van deze programma's loopt en de anderen zijn nog redelijk in de opstartfase.

Inzet suicidepreventie

Mentale gezondheid is in onze ogen onlosmakelijk met suicidepreventie verbonden. We zijn in 2021 gestart met het opstarten van de Supranetcommunity en zetten in op de 4 pijlers:

- 1. Publiekscampagne:** Via verschillende communicatiemiddelen willen we inwoners stimuleren de 1KZ13E training te volgen. Deze publiekscampagne is een belangrijk onderdeel van onze aanpak, omdat we weten dat 60% van de mensen niet in beeld waren bij de zorg voordat ze suicide pleegden.
- 2. Gatekeepertraining:** In de komende periode organiseren we gatekeepertrainingen voor partners en inwoners.
- 3. Benaderen van risicogroepen:** In onze aanpak hadden we twee risicogroepen geselecteerd: jongeren en volwassen mannen tussen de 30 en 70 jaar en dan met name mensen met schulden en de agrarische sector.
- 4. Ketensamenwerking verbeteren:** Versterken van suicidepreventie in de keten: beter signaleren, bespreken, diagnosticeren en adequaat behandelen of verwijzen van suicidaal gedrag. Omdat we merken dat onder ander door gebrek aan wetgeving en structurele middelen het eigenaarschap erg versnipperd is en daardoor het gewenste effect niet wordt bereikt, hebben wij besloten deze handschoen op te pakken en de regierol hierin te nemen.⁴

Sport, bewegen en cultuur

Bewegen is een krachtig middel. Wanneer je eenzaam bent is het een manier om mensen te ontmoeten, maar ook wanneer je minder goed in je vel zit, kan bewegen helpen. Dit geldt voor jongeren, maar ook voor andere doelgroepen die om redenen een lastige tijd achter de rug hebben. Bewegen kan ingezet worden om aan je zelfvertrouwen en mentale weerbaarheid te werken. De buurtsportcoaches initiëren diverse projecten voor kwetsbare jongeren waarbij het middel richting meer zelfvertrouwen is. Het zorgt voor openheid en gemakkelijkere gesprekken onderling en met begeleiders. Maar ook voor eenzame senioren of mensen met psychische klachten van beweging een deel van de oplossing zijn.

Cultuurcoaches betrekken inwoners bij cultuur door het aanbod voor cultuureducatie en -participatie. Door cultuur inzetten als middel kan een bijdrage geleverd worden aan het verminderen van eenzaamheid, het verbeteren van de mentale weerbaarheid en het vergroten van de weerbaarheid.

Wat gaan we daarvoor doen vanuit de Brede SPUK regeling?

We willen de vier pijlers die hierboven beschreven zijn stevig neerzetten binnen onze gemeente. Zo willen we dat het programma STORM over alle VO-instellingen wordt uitgerold. Hier gaan we de komende jaren mee aan de slag.

Omdat we merken dat onder ander door gebrek aan wetgeving en structurele middelen het eigenaarschap erg versnipperd is en daardoor het gewenste effect niet wordt bereikt, hebben wij besloten deze handschoen op te pakken en de regierol hierin te nemen. In de komende periode willen we hier verder op inzetten en een duidelijk visie op Mentale Gezondheid ontwikkelen. Hier gaan we in 2024 mee aan de slag. Dit doen we onder andere samen met de provinciale coalitie Mentale Gezondheid.

Omdat mentale gezondheid een belangrijk en een recent toegevoegd thema is, waar we nog geen andere middelen voor ontvangen, maar waar we wel grote ambities op hebben, willen we gebruik maken van de 15% regeling en schuiven middelen uit andere posten hier naar toe. Hiervoor gebruiken we SPUK 6, SPUK 7 en SPUK 10.

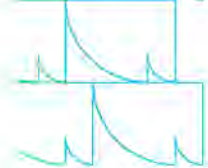
Als laatste willen we de komende periode dat dit onderwerp meer geagendeerd wordt. Zowel op landelijke, provinciale als lokale tafels.

Financiering

SPUK 1: Sportakkoord wordt ingezet om via de ambities sportakkoord een bijdrage te leveren aan dit thema.

SPUK 2: BRC wordt ingezet voor de inzet van combinatiefunctionarissen op dit thema.

SPUK 5: 2023: € 37.000,-
2024 +2025: €25.000,-

12. Vitaal ouder worden

Het is belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk gezond en vitaal blijven. Dit is vooral fijn voor henzelf, maar ook voor ons allemaal: gezonde ouderen kunnen een belangrijke rol vervullen in de samenleving, en zolang zij voor zichzelf en elkaar kunnen zorgen, voorkomen we dat de formele zorg dichtslibt.

Momenteel heersen in de samenleving vooral twee verschillende perspectieven om naar ouderen te kijken. Ten eerste een vervalperspectief, waarbij ouder worden gelijk staat aan aftakeling. Anderen kijken vanuit een trotseerspectief, waarbij goed ouder worden gelijk staat aan zo jong mogelijk blijven. Deze perspectieven voorkomen dat we de waarde van ouder worden zien en geven geen aanknopingspunten om te kunnen omgaan met de kwetsbaarheid die hoort bij ouder worden. Vooral het vervalperspectief en steeds meer voorkomend "ageïsm", oftewel het stereotyperen en/of discrimineren op basis van leeftijd, hebben een negatieve uitwerking op gezondheid (WHO, 2021). Dit vraagt dus om een andere kijk op ouder worden. Wij hebben daarom – onder andere geïnspireerd door positieve gezondheid – het standpunt van de Raad van Ouderen omarmd. Zij stellen dat ouder worden een volwaardige fase in het leven is waarin mensen zich kunnen ontwikkelen en nieuwe dingen kunnen leren en een onmisbare bijdrage aan de samenleving kunnen leveren. De aandacht moet uitgaan naar bewustwording en stimulering van een gezonde leefstijl en vitaliteit met de wetenschap dat ouder worden niet te voorkomen is (Raad van Ouderen, januari 2019). GGD Fryslân heeft dit perspectief het "waardeerspectief" genoemd. Hier sluiten wij bij aan.

Wat doen we al?

1. We werken op basis van een Plan van Aanpak en uitvoeringsplan Gezond Ouder Worden aan het programma Gezond Ouder Worden.
2. Goede voeding is onderdeel van een gezonde leefstijl. Op deze manier is het ook onderdeel van het programma gezond ouder worden. We merken dat dit onderwerp nog wel meer aandacht verdient.
3. In het najaar 2022 zijn we aan de hand van het uitvoeringsplan gestart met Welzijn op recept. WoR is beschikbaar voor de gehele gemeente. Alle huisartsenpraktijken in Sneek kunnen doorverwijzen. Alle gebiedsteams kunnen doorverwijzen. Voor het buitengebied zijn alleen de huisartsenpraktijken die bij Wijkgericht Werken zijn aangesloten aangehaakt bij Welzijn op Recept.
4. We beschikken over een structureel beweegaanbod voor ouderen, bijvoorbeeld Doortrappen, Sûn alder wurde, Oldstars groepen via sportaanbieders, wandelgroepen Fit yn Fryslân, Fittest voor 55-plussers en inzet van programma's in samenwerking met zorg en welzijn.

Bij het onderdeel vitaal ouder worden is er vanuit de SPUK voornamelijk aandacht voor het onderwerp valpreventie. Wij zetten hier de komende jaren op in, maar vanuit een bredere visie op vitaal ouder worden. Deze visie sluit aan bij het door GGD Fryslân beschreven 'Fitaal Wiis' model en de lokale samenwerking 'Gezond ouder worden' die in onze gemeente actief is.

Vanuit het sportbeleid wordt extra ingezet op de doelgroep ouderen, als het gaat om passend beweegaanbod. Deze doelgroep beweegt steeds minder. Sport wordt ingezet om sociale contacten te onderhouden en fysiek gezond te blijven. Laagdrempelige vormen van sportief bewegen zijn van belang.

Wat gaan we daarvoor doen vanuit de Brede SPUK regeling?

Een tegen eenzaamheid

1. We sluiten ons aan bij de landelijke alliantie Een tegen Eenzaamheid. Via onze lokale aanpak eenzaamheid doen we dit langs de vijf pijlers:
 - a. bestuurlijk commitment,
 - b. een sterk netwerk creëren,
 - c. mensen met gevoelens van eenzaamheid zelf betrekken,
 - d. aan een duurzame aanpak werken
 - e. monitoring en evaluatie organiseren.

Gezonde voeding

2. We onderzoeken of we de interventie 'thuisgekookt' in kunnen zetten voor (o.a.) de inwoners in Súdwest-Fryslân die ouder worden. Stichting Thuisgekookt bemiddelt op buurtniveau tussen kwetsbare maaltijdzoekers en vrijwillige thuishoukers, zodat er een langdurige één-op-één koppeling kan ontstaan.
3. We onderzoeken hoe ondervoeding bij ouderen door zorgprofessionals of professionals in het sociaal domein vroegtijdiger gesignaleerd kan worden.
4. We onderzoeken wie de juiste ketenpartners hierbij zijn.

Ketenaanpak valpreventie

We zetten in op een de totstandkoming van de ketenaanpak Valpreventie per 2024. Deze ketenaanpak kent de volgende vier stappen:

1. aanstellen coordinator;
2. organiseren valpreventie netwerken (ivm signalering valrisico/ toeleiding);

3. inventariseren valpreventie aanbod;
4. aanbieden scholing valpreventie door Sport-Fryslân en GGD Fryslân.

Bewegteam Súdwest-Fryslân

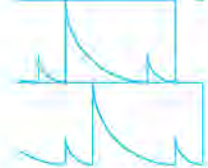
Het bewegteam zet extra in op de doelgroep ouderen, om te komen tot passen en laagdrempelig aanbod. Daarnaast kunnen de buurtsportcoaches beleidsmatig ondersteunen bij het creëren van lokale plannen rondom valpreventie.

Financiering

SPUK 1: Sportakkoord wordt ingezet om via de ambities sportakkoord een bijdrage te leveren aan dit thema.

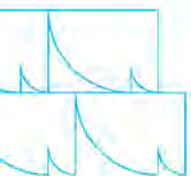
SPUK 2: BRC wordt ingezet voor de inzet van combinatiefunctionarissen op dit thema.

SPUK 7: € 250.000,- structureel

Bijlage 4: Overzicht ingekomen SPUK-middelen

SWF	2023	2024	2025	2026	Structureel
1. Sportakkoord	€ 68.998,00	€ 68.997,00	€ 68.997,00	€ 53.051,00	€ 53.051,00
2. BRC	€ 475.026,00	€ 475.017,00	€ 475.017,00	€ 458.893,00	€ 458.893,00
3. Terugdringen Gezondheidsachterstanden	€ 106.151,00	€ 106.149,00	€ 106.149,00	€ 106.102,00	€ 106.102,00
4. Kansrijke Start	€ 79.613,00	€ 84.919,00	€ 84.919,00	€ 106.102,00	€ 106.102,00
5. Mentale Gezondheid	€ 37.153,00	€ 26.537,00	€ 26.537,00	€ -	€ -
6. Aanpak Overgewicht	€ 92.882,00	€ 92.880,00	€ 92.880,00	€ -	€ -
7. Valpreventie	€ 273.339,00	€ 252.104,00	€ 252.104,00	€ 259.951,00	€ 259.951,00
8. Leefomgeving	€ 53.075,00	€ 53.075,00	€ 53.075,00	€ -	€ -
9. OKO & Vroegsignalering Alcoholproblematiek	€ 13.269,00	€ 13.269,00	€ 13.269,00	€ -	€ -
10. Versterken Sociale Basis	€ 193.726,00	€ 191.068,00	€ 191.068,00	€ 143.238,00	€ -
11. Mantelzorg	€ 53.075,00	€ 53.075,00	€ 53.075,00	€ 47.746,00	€ 47.746,00
12. Eén tegen Eenzaamheid	€ 53.075,00	€ 53.075,00	€ 42.460,00	€ -	€ -
13. Welzijn op Recept	€ 29.192,00	€ 50.421,00	€ 61.036,00	€ 71.619,00	€ -
14. Versterken Kennis- en adviesfunctie GGD	€ 13.269,00	€ 13.269,00	€ 13.269,00	€ -	€ -
15. Coördinatiekosten regionale aanpak preventie	€ 47.237,00	€ 38.744,00	€ 38.744,00	€ -	€ -
Totaal	€ 1.589.080,00	€ 1.572.599,00	€ 1.572.599,00	€ 1.246.702,00	€ 1.031.845,00

13. Bijlagen

1. Nota Gezondheid 2022 - 2026
2. Gemeentelijke cijfers
3. Herijking Sportakkoord sport versterkt
4. Overzicht ingekomen SPUK-middelen
5. Overzicht te besteden SPUK-middelen
6. Notitie 'beleid Ontmoetingsplaatsen 2023 - 20233'
7. Mantelzorgbeleid 2022 - 2026
8. Uitvoeringsplan mantelzorg 2023 ev
9. Praatplaat Gezond Ouder Worden
10. Lokale Inclusie Agenda

